

UNIFEMin naistenkeskukset ja syyskuun parlamenttivaalit

Myönteisiä uutisia Afganistanista

UNIFEM Afganistanin raportti UNIFEMin kansallisille komiteoille toi alkukesästä projektikuulumisia Afganistanista. UNIFEMin Afganistanin-ohjelma pyrkii naisasiainministeriötä ja naistenkeskusten toimintaa tukemalla edesauttamaan kestävien instituutioiden rakentamista ja tasa-arvon edistämistä.

Yli kaksi vuosikymmentä jatkunut sota, köyhtymisen, oikeusjärjestelmän rapautuminen ja naisten systemaattinen sulkeminen yhteiskunnallisesta, taloudellisesta ja julkisesta elämästä on vaikuttanut syvästi Afganistanin yhteiskuntaan ja kansaan – erityisesti naisiin.

Yli kaksi miljoonaa afganistanilaisnaisista on sotalessä ja vielä suurempi määrä naisia kantaa yhteiskunnassa tosiasiallisen perheen pään roolin. Kohtaamiensa fyysisten ja psykologisten koettelemuksien seurauksena nämä naiset muodostavat yhden Afganistanin haavoituvimmista yhteiskunnallisista ryhmistä. Kaiken kaikkiaan monet naiset ovat kadottaneet yhteyden yhteisön verkostoihin ja perinteiset solidaarisuusketjut ovat katkenneet. Naisten elannonhankkimista rajoittavat köyhyys ja kapeat mahdollisuudet hyödyntää markkinoita sekä puutteellinen markkinainformaatio. Tässä tilanteessa naisten elannon hankinta perustuu pääasiassa vain välittömän toimeentulon turvaamiseen ja on usein vaihtokauppaa.

Vaikka naisten liikkuvuus ja osallistuminen julkisiin foorumeihin onkin nyt parantunut, puuttuu monilta naisilta Afganistanin patriarkalisessa ja heimojärjestelmän leimaamassa yhteiskunnassa yhä itsenäinen julkinen tila, jossa he voisivat toimia yhdessä naisina. Lisäksi turvallisuustilanne on keskeinen huolenaihe maassa, jonka monia alueita konfliktit edelleen hallitsevat. Erityisesti etniset konfliktit ilmenevät usein naisiin kohdistuvana väkivaltana.

Äärimmäisen haasteellisesta tilanteesta huolimatta maassa on saavutettu monia tärkeitä edistysaskelia, esimerkkinä naisten osallistuminen rauhanrakentamisprosessiin ja uudelleenrakentamiseen. Afganistanilaisnaiset äänestivät viime vuonna ensi kertaa presidentinvaaleissa – yli 40% äänestäjistä oli naisia ja naiset edustajat saivat 31% hallituksen paikoista. Huomattava edistysaskel oli myös Afganistanin uusi perustuslaki, joka takaa miehille ja naisille yhtäläiset oikeudet.

Lähes 4000 naista opiskellut jo naistenkeskuksissa

Naisten oikeuksien toteutumista turvaavan ympäristön syntyä tukee Afganistanin vuonna 2003 ratifioima CEDAW -sopimus. Afganistanin hallitus, kansainväliset rahoittajat ja YK ovat yhteistyössä mm. naisasiainministeriötä tukemalla pyrkineet kohti kokonaisvaltaista naisten ja heidän oikeuksiensa esiin nostamista politiikan tasolla.

Vuonna 2002 perustettu naisasiainministeriö ajaa sukupuolten välistä tasa-arvoa ja edesauttaa, neuvoo ja valvoo Afganistanin hallituksen naisiin kohdistuvia toimia pyrkimyksissä kohti konkreettisia askeleita sitoumuksessaan tasa-arvoon ja naisten voimaantumiseen rauhan- ja jälleenrakennustyössä. UNIFEMin neuvonannon tuella naisasiainministeriö on ajanut menestyksekkäästi mm. naisiin kohdistuvan väkivallan

Vaalirekisteröinti Ghaznin naistenkeskuksessa.

vastaisia toimenpiteitä ja CEDAW-sopimuksen toimeenpanoa, valvontaa ja raportointia. Naisasiainministeriö on sukupuolikiusymysten valtavirtaistajana saanut kasvavaa tunnustusta hallitukselta.

UNIFEMin ohjelma Afganistanissa vastaa afgaani-naisten tarpeisiin edistämällä naisten johtajuutta ja gendernäkökulmien sisällyttämistä maan jälleenrakentamisprosessiin.

Naisasiainministeriö ja naistenkeskukset ovat tärkeitä linkkejä kestävien instituutioiden rakentamisessa ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämässä. Tähän mennessä on perustettu neljä naistenkeskusta eri puolilla maata sekä kuusi yhteisökeskusta maan sisäisille pakolaisnaisille. Turvallisuustilanne vaikeutti pyrkimyksiä perustaa lisää keskuksia vuoden 2004 aikana. Kuluvan vuoden aikana on kuitenkin tarkoitus etsiä sopivia kohteita uusille keskuksille.

Naistenkeskukset perustuvat yhteisön omistajuuteen ja itsenäiseen hallintorakenteeseen, mutta toimivat yhteydessä naisasiainministeriön, naisasioiden osaston ja ministeriön maakuntatoimistojen kanssa.

Naistenkeskusten ensisijainen tarkoitus on tarjota naisille tila, jossa he voivat yli etnisten ja poliittisten rajojen toimia yhdessä ja hyötyä palveluista, jotka lähtevät kunkin provinssin naisten tarpeista ja prioriteeteista. Käytännön tasolla palvelujen tarjoamisesta vastaavat paikalliset kansalaisjärjestöpartnerit. Naisasiainministeriö on onnistunut tuomaan yhteen Afganistanin kolme suurinta kansalaisjärjestöjä koordinoivaa elintä.

Keskuksista niiden tarjoamine palveluineen on muo-

dostunut naisille tärkeitä tukikohtia, jonkalaisia ei aiemmin ollut olemassa. Tähän mennessä 3751 naista on hyödyntänyt lukutaito- ja terveystieteiden palveluita, tulojenhankintayöryhmiä sekä opetusta tietokoneen käytössä ja englannin kielessä. Keskusten palvelut ovat lisäksi mahdollistaneet naisille laajempia elannon hankkimisvaihtoehtoja tarjoamalla kaupankäyntitaitojen kehittämis- ja myyntituotteiden valmistuskoulutusta sekä edistämällä naisten yhteyksiä markkinoihin yhteistyössä afgaani-naisten yritysvaltuuston (Afghan Women Business Council) kanssa.

Mielenkiintoinen osa UNIFEMin Afganistanin maaohjelman toimintaa on kuukausittaisen uutiskirjeen julkaiseminen. Jokainen uutiskirje käsittelee faktatietoa, tilastoja ja viittauksia liittyen ainakin neljään erilaiseen Afganistania koskevaan gendertemaan. Uutiskirjeen tavoitteena on tukea mm. afganistanilaisien yhteisöjohtajien, journalistien ja kansalaisjärjestötahojen toimesta tapahtuvaa tasa-arvoon liittyvää kampanjoitua. Uutiskirje perustuu ymmärrykseen siitä, että miehillä on tärkeä asema tasa-arvopyrkimyksissä. Uutiskirjeissä käsitelläänkin kuukausittain vähintään yhtä genderyksymystä miehen näkökulmasta.

Omavaraisuus ja uudet keskuksat tulevaisuuden tavoitteina

UNIFEM jatkaa edelleen naistenkeskusten kautta pyrkimyksiä voimistaa naisten johtajuutta provinssi- ja ruohonjuuritasolla. Keskusten taloudellisen ja institu-

tionaalisen kestävyuden rakentaminen on yksi keskeinen tehtävä, sillä keskuksat pyritään saattamaan omavaraisiksi vuoden 2007 loppuun mennessä.

Keskuksien tehokkaan ylläpidon vahvistamiseksi UNIFEM keskittyykin vuonna 2005 keskuksien johdon ja asianomistajien hallintotaitojen lisäämiseen. Tärkeitä tavoitteita ovat lisäksi koulutuksen ja palvelujen tarjoamiskapasiteetin nostaminen ja keskusten yleisnäkyyvyyden lisääminen niin paikallisen, kansallisen kuin kansainvälisenkin tiedonjakamisen kautta. Ja vaikka turvallisuustilanne onkin vaikeuttanut uusien keskusten perustamista, työskentelee UNIFEM kaiken aikaa uusien keskuksien perustamisen mahdollistamiseksi. Suomen UNIFEMin kautta voimme edelleen tukea tätä pyrkimystä.

Syyskuun parlamenttivaalit: askeleen lähempänä demokratiaa

18. syyskuuta järjestetyt Afganistanin parlamentti- ja maakuntaneuvostojen vaalit ovat vuoden 2004 presidentinvaalien jälkeen merkittävä askel kohti täysedustavaa hallintoa. Sekä Afganistanin perustuslaki että vaalilaki takaavat naisten kiintiön niin parlamentissa kuin maakuntaneuvostoissa: parlamenttiin valitaan vähintään 68 naista ja kuhunkin maakuntaneuvostoon vähintään kaksi naista.

UNIFEMin tukema Afganistanin naisasiainministeriö rohkaisee voimakkaasti naisia hakemaan hallituksen virkoihin ja täten osallistumaan maan uudelleenrakentamiseen. Ministeriöllä on ollut tärkeä rooli myös vaaliprosessissa, jossa pyrittiin tukemaan erityisesti naisten osallistumista. Vaalien alla naistenkeskukset tarjosivat naisille myös erityiskoulutusta äänioikeudesta ja vaaliprosessista.

Vaaliprosessi tapahtui hyvin lyhyellä aikajänteellä ja siihen kohdistui viestintään ja teknologiaan liittyvien haasteiden lisäksi myös turvallisuuteen liittyviä ongelmia. Niistä huolimatta vaaliprosessi oli menestyksellinen ja ääniehdokkaiden ilmoittautumisen osalta: ääniehdokkaita ilmoittautui noin kuusi tuhatta, joista naisten osuus oli kymmenisen prosenttia.

Presidentti Karzai oli julistanut vaalipäivän kansalliseksi juhlapäiväksi. Uurnille jonotettiin jo aamuvarhaisesta ja kymmenen tuntia kestänyt äänestys sujui ilman konflikteja. Tunnelma oli juhlaava, Ghaznissa äänestämään menossa ollut miesjoukko lauloi ja soitti rumpuja. Kysyttäessä olivatko he menossa hääjuhliin, miehet vastasivat: "Ei, olemme menossa äänestämään!"

Tarkka tieto äänestysprosentista saadaan myöhemmin, mutta vuoden 2004 presidentinvaaleihin verrattuna äänestyspaikkoja oli nyt 30% enemmän, mikä varmasti tuki laajempaa äänestysaktiivisuutta. Naisten äänestysaktiivisuus oli erityinen riemun aihe. "Monissa osissa maata monet jonot naisten äänestyspaikoilla olivat pitemmät kuin miesten äänestyspaikoilla", kertoi vaaleja hallinnoivan elimen johtaja; "Olemme ylpeitä afgaani-naisten tahdosta ilmaista mielipiteensä maamme tulevaisuudesta." Eräällä alueella ei viime vuoden presidentinvaaleissa yksikään nainen ollut rekisteröitynyt äänestäjäksi, mutta tänä vuonna 13 000 naista oli rekisteröitynyt käyttämään äänioikeutensa. Monet heimojohtajat olivat myös järjestäneet naisille kuljetuksen äänestyspaikalle.

Syyskuun parlamenttivaalit olivat historiallinen mahdollisuus myös vammaisille saada äänensä kuuluviin kansanedustuslaitoksessa. Vammaisten mahdollisuudet äänestää riippuivat äänestyspaikkojen esteettömyydestä ja tieto- ja kuljetusjärjestelmien toimivuudesta.

Teksti **Maria Ahlqvist**
Kuva **Leena Schmidt**

Lue lisää:

UNIFEM Afganistanin uutiskirjeet löydät osoitteesta <http://afghanistan.unifem.org/publication.htm> Afganistanin vaaleja valvovan ja tarkkailevan elimen informatiiviset ja monipuoliset sivut: www.jemb.org

Lähikuvassa valtuuskuntalainen Aino Sallinen: Yliopistojen edistettävä kulttuurista suvaitsevaisuutta

Aitoon kansainvälisyyteen kuuluu toisten kunnioittaminen, suvaitsevaisuus ja vastavuoroinen kanssakäyminen. Näin sanoo Jyväskylän yliopiston rehtori Aino Sallinen.

Kasvun globaaliin vastuuseen on Sallisen mielestä alettava jo kotoa. Se alkaa kannustamisesta vastuunottoon ensin itsestä ja kasvamisen myötä lisääntyvästi myös toisista ja ympäristöstä. Työssään Sallinen pyrkii vaikuttamaan ihmisten osallistamiseen kehitysyhteistyötä koskeviin asioihin.

Olen ollut aktiivisesti vaikuttamassa siihen, että Jyväskylän yliopistossa toimii englanninkielinen kansainvälisen kehitysyhteistyön maisteriohjelma, että yliopistoon on laadittu Suomen ensimmäinen (ja maan ainoa) kansainvälisen kehitystyön strategia ja että yliopistomme aloitteesta on perustettu UNIPID eli suomalaisten yliopistojen kehitysyhteistyöverkosto. Olen neuvotellut myös maamme ensimmäisen UNESCO-professorin yliopistomme, listaa Sallinen.

Jyväskylän yliopiston keskeisimpiin strategioihin kuuluu kansainvälistyminen, joka näkyy monin tavoin yliopistoelämässä. Opiskelijoita on jo yli 70 maasta ja sekä ulkomaisten opiskelijoiden että tutkijoiden määrää on tarkoitus lisätä yhä edelleen. Uusia yhteistyösopimuksia tehdään erityisesti Euroopan ulkopuolisiin maihin.

Pyrimme saamaan kansainvälisyyden kaikki toiminnot läpäiseväksi: sekä tutkimusta, opetusta, hallintoa että yhteiskunnallista vuorovaikutusta koskevaksi. Kansainvälisyys ei saa olla vain irrallinen toiminta tai ainoastaan joitakin koskeva, sen tulee integroitua syväälle koko tiedeyhteisöön, Sallinen sanoo.

Kansainvälisyys parantaa laatua

Yliopistojen mahdollisuuksia lisätä globaalia yhteisvastausta ja rakentaa kulttuurien välisiä yhteyksiä ei ole Sallisen mukaan hyödynnetty riittävästi. Jyväskylän yliopiston uusin yhteistyökumppani löytyy Intiasta.

Intia teki minuun syvän vaikutuksen: sen vanhat kulttuurit, demokratia, erilaisten kulttuurien rauhaista rinnakkaiselo, suvaitsevaisuus, valtavat

Kehitysyhteistyöministeri Paula Lehtomäki Kehittykö kehitys-seminaarissa elokuussa:

– Kun eduskunnassa on nuorisoparlamentti koolla, on aivan varma että aina kysytään kehitysyhteistyöstä. Kun tavallinen parlamentti istuu, on yhtä varma ettei kysytä.
– Nuorten myönteiset kehitysyhteistyösenteet ovat hyvää asiaa.
– Kouluta poika, niin koulutat pojan. Kouluta tyttö, niin koulutat koko kylän.
– Jos Suomi odottaisi, että kaikki oman maan asiat on hoidettu, Suomi ei autta kehitysmaita koskaan.

väestömässä, yritteliäisyys, vahva halu päästä oppiin sekä miljardiväestössä piilevät suunnattomat lahjakkuuspotentiaalit, kertoo Sallinen.

Monikulttuurisuuden tulisi Aino Sallisen mielestä olla suomalaisen yhteiskunnan voimavara ja tärkeä kilpailukykytekijä. Suomi on edelleen erittäin homogeeninen maa ja ulkomaalaisten integroimisessa osaksi työelämää on parantamisen varaa.

Yliopistojen Sallinen toivoisi edistävän kulttuurista suvaitsevaisuutta, esimerkiksi kulttuurienvälisen viestinnän

kurssi voisi sisältyä yhä useamman opiskelijan perusopintoihin. Sallinen muistuttaa, että tieteen on oltava lähtökohtaisesti kansainvälistä.

Kansainvälisyys kuuluu nykyajan ammattikvalifikaatioihin. Opiskelijoiden tulee saada valmiuksia toimia monikulttuuristuvassa työelämässä. Kansainvälisyys toimii myös laadun parantajana, koska voidaan etsiä parhaat yhteistyökumppanit maailmalta, hän jatkaa.

Projekteista pidempikestoiseen yhteistyöhön

Kasvava ristiriita yksilöllisten ja yhteisöllisten arvojen välillä, erityisesti nuorten kohdalla, nousee usein esiin.

Uudenlainen yhteisöllisyyden kaipuu on mielestäni lisääntymässä. Yliopistossa tarvitaan oman edun tavoittelun sijasta koko yliopiston edun huomioonottamista, koska tulokset tehdään entistä useammin yhdessä. Nuorten kulutus- ja ruokailutottumuksista näkee, miten pienillä arkipäiväisillä valinnoilla voi tehdä suuria tekoja, hän sanoo.

Aino Sallisen mielestä Suomen harjoittama kehitysyhteistyö kaipaa ennen kaikkea toimintamuotojen uudistamista, ei niinkään rahoituksen ratkaisemista.

Suuri haaste on siirtyä yksittäisistä hankkeista pitkäkestoiseen yhteistyöhön, jossa tuetaan osaamispuhjan rakentamista koledemaahan. Parasta apua on auttaa avuntarvitsijoita itseään toimimaan. Toiminta on ollut liiaksi myös yksittäisten tultielujen varassa. On nostettava yhteistyö institutionaaliselle tasolle, jolloin sitoutuminen pitkäjänteiseen toimintaan parane ja vaikuttavuus kasvaa, toteaa rehtori Aino Sallinen.

Teksti **Minna Peltomäki**

Kuva Kainuun Sanomat